MEHANIZMI DELOVANJA KONSPIRATIVNIH TEORIJA

Ana Slavković¹, Vukan Slavković^{2,3}

¹Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

²Visoka škola za kriminalistiku i bezbednost u Nišu

³Pravni fakultetu za privredu i pravosuđe
Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu

Apstrakt: U radu se razmatraju razlozi zbog kojih nastaju konspirativne teorije, a odnose se na želju za pripadanjem, održanjem, bliskošću sa članovima grupe, očuvanjem pozitivne slike o sebi i zajednici. Izložene su teorije i rezultati istraživanja o psihološkim faktorima za koje se pretpostavlja da utiču na nastanak teorija zavere. Autori zaključuju da verovanje u teorije zavere u velikoj meri zavisi od epistemoloških, egzistencijalnih i društvenih motiva. Istraživanja još nisu pokazala da ove teorije služe zadovoljenju tih motiva i moguće je čak i suprotno, odnosno da ove teorije uopšte ne jačaju društvenu koheziju, ne dovode do poboljšanja samopouzdanja i pozitivnije slike o sebi, odnosno grupi kojoj pripadamo. Važna pitanja ostaju otvorena i potrebno je uraditi više istraživanja o posledicama verovanja u teorije zavere, posebno na ranjivim i ugroženim populacijama, za koje je utvrđeno da imaju najviše motivacije da ove teorije prihvate. Tendencija da se prihvataju teorije zavere je fenomen pod uticajem velikog broja faktora. Neki od tih faktora odnose se na pripadnost nižem socio-ekonomskom sloju, niži obrazovni nivo, tendencija da se eksternalizuje vlastita odgovornost za životne neuspehe, ili da se zanemare genetski i vaspitni činioci koji su doveli do toga. Ovu pojavu determinišu i status mentalnog zdravlja. Slabo integrisane, duboko nesigurne ličnosti koje nisu prevazišle šizoidno-paranoidnu poziciju razvoja, sklone su da okolinu opažaju kao persekutivnu i ugrožavajuću, kako bi na ovaj način zaštitili vlastiti self od dublje dezintegracije.

Ključne reči: *konspirativne teorije, socijalni motivi, kognitivne sposobnosti, integritet ličnosti, kritičko razmišljanje*

Uvod

*L'an mil neuf cens nonante neuf sept mois,
Du ciel viendra un grand Roy d'effrayeur,
Resusciter le grand Roy d'Angolmois,
Avant après Mars regner par bon heur.
Michel de Nostredame¹*

„Nine eleven”, odnosno jedanaesti septembar 2001. godine predstavlja jedan od najtežih događaja za američku javnost u poslednjem stoleću, kakav ne pamte ni pripadnici nastarije generacije. Tog dana su se četiri američka putnička aviona, oteta od strane terorista-samoubica, srušila na više lokacija u Sjedinjenim Američkim Državama. Dva od četiri aviona udarila su u zgrade Svetskog trgovinskog centra u Njujorku. U ovim terorističkim napadima poginulo je preko dve hiljade ljudi. Američka administracija izdala je zvanično saopštenje u kome se za napade optužuje organizacija ekstremnih islamskih terorista poznata kao „Al Kaida”, koja je uskoro i sama preuzela odgovornost za napad.

Mnogi su sumnjali u zvaničnu verziju ovih događaja, pa su se uskoro pojavila potpuno drugačija gledišta, u vidu glasina koje su kružile. Jedno od najpopularnijih uverenja, koje je i danas prisutno u američkoj i svetskoj javnosti, bilo je da su pojedinci iz američkih tajnih službi stajali iza ovih napada, želeći da profitiraju od posledica, putem većeg uticaja ovih službi na društvo i politiku. Uskoro su se pojavila i nova tumačenja, kao na primer da je izraelska obaveštajna agencija „Mosad” odigrala ključnu ulogu u tragičnim događajima koji su se desili, sa ciljem pridobijanja američke javnosti u borbi protiv bliskoistočnih muslimana. Kružile su glasine i o tome da su odgovorni za napad saudijski vladar i porodica Buš, zbog zajedničkih ekonomskih interesa. Najekstremnija i najudaljenija od zvanične verzije događaja su bila uverenja nekih ljudi da su opisani događaji rezultat zavereničkih akcija vanzemaljskih bića koja su zaposela uticajne osobe iz svetske politike, a koja deluju protiv čovečanstva, s namerom da ga unište [1].

Takođe, u javnosti se počelo govoriti i o Nostradamusovom prognozi vezanom za ovaj događaj:

*„Nebo će goreti na 45 stepeni,
Vatra će prići velikom novom gradu,
Trenutni i veliki rasuti plamen će skočiti,
Tada će suditi Normanima“
(VI centurija, 97 katren) [2]*

¹ „Godine 1999., u sedmom mesecu, sa neba će doći veliki prkosni kralj, oživeće kralja iz Angulema; pre i posle marta, vladace srećno“. (Century X, No. 72).

Kao potvrda ostvarenja proročanstva istaknuto je da se Njujork nalazi na 40° 43' stepeni geografske širine, što je približno broju navedenom u katrenu. Glavna karakteristika Nostradamusovih predviđanja ogleda se u tome što mogu biti toliko nejasna, da ih često opisuju kao slagalice. Njegova proročanstva sadrže francuske i latinske termine, obrnuti redosled reči, istorijske aluzije, anagrame, igru reči, čudnu ortografiju, parcijalne reči, itd. Predviđanja lažnih proroka često su nejasna iz dobrih razloga. Ove karakteristike olakšavaju njihovim sledbenicima da istražuju ispunjenje proročanstava, kada se nešto dogodi što ima dovoljno sličnosti sa proročanstvom, pa izgleda kao tačno predviđanje [3].

Ovo je samo jedan od brojnih primera teorija zavere, koje ćemo razmotriti u radu. Poslednjih godina u nauci postoji sve veće interesovanje za psihološke faktore koji dovode do porasta popularnosti teorija zavere i u narednim redovima nastojaćemo da prikazemo nalaze istraživača koji se odnose na ovo pitanje. U nauci se spore o tome kako ove teorije nastaju i zašto imaju veliki broj pristalica, čak i kada su krajnje neuverljive. Prema sprovedenim istraživanjima, ljudi grade teorije zavere ili im ukazuju poverenje ako im ove teorije nude mogućnost da na osnovu njih zadovolje različite motive, koji mogu biti epistemološki – potreba za razumevanjem i tačnošću, egzistencijalni – potreba za kontrolom i sigurnošću, i socijalni – potreba za pozitivnom slikom o nama samima ili grupi kojoj pripadamo. Ipak, postavilo se pitanje da li teorije zavere zaista služe ovoj svrsi, odnosno pomažu ljudima da zadovolje gore navedene motive, ili ljude samo navode biološki instinkti da deluju u ovom pravcu (gradeći, prihvatajući ili šireći teorije zavere), a da zapravo njima ništa ne postižu – ne jačaju socijalnu koheziju u grupi kojoj pripadaju, niti jačaju samopoštovanje. U narednim izlaganjima nastojaćemo da razjasnimo postojeće dileme u nauci, koje se odnose na navedeno pitanje.

Epistemološki motivi i teorije zavere

Pronalaženje kauzalnih objašnjenja za događaje predstavlja suštinu izgradnje stabilnog, tačnog i konzistentnog razumevanja sveta [4]. Specifični epistemološki motivi kojima služe kauzalna objašnjenja uključuju smanjenje radoznalosti (kada je informacija nedostupna) smanjenje neizvesnosti (kada su dostupne informacije konfliktne), otkrivanje značenja (kada događaji deluju slučajno) i odbrambenih uverenja (kada informacije nisu potvrđene). Svi mi imamo potrebu da iznesemo logična objašnjenja o događajima koji nas okružuju, koji pri tom mogu, ali ne moraju da imaju direktan uticaj na nas. Ostvarenjem epistemoloških motiva na posredan način jačamo i pozitivnu sliku o nama samima, jer otkrivanjem određenih „saznanja” (tačnih ili netačnih), smatramo sebe informisanim, kompetentnim i uključenim u aktuelna zbivanja.

Teorije zavere imaju odlike koje ih razlikuju od drugih vrsta kauzalnih objašnjenja. U okviru teorija zavere se spekuliše o aktivnostima koje su

skriveno od javnosti, o kojima vlast namerno daje netačna obaveštenja, kako bi se prikrili pravi akteri tih događaja, koji su blisko povezani sa vladajućim strukturama i kroz koje i jedni i drugi ostvaruju neki interes. Često se u okviru teorija zavere govori o aktivnostima više ljudi koji dovode do ključnih događaja i postuliraju da konspiratori koriste dezinformacije da bi sakrili svoje aktivnosti, implicirajući da su ljudi koji nastoje da diskredituju teoriju zavere, zapravo, sami saučesnici u istoj [5].

Teorije zavere i ostvarenje socijalnih motiva

Razumevanje će doći samo od sebe. Ono će se u samom sebi stvoriti, ali jedino pod uslovom da sama osoba sačini uslov tog samostvaranja razumevanja. Ko ovo ne čini, taj uopšte nema objekt i celokupno njegovo kazivanje bilo bi govor u prazno, strujanje reči, puko talasanje vazduha i ništa više...

J. G. Fichte [11]

Socijalni motivi, stečeni socijalizacijom, utiču na različite vidove društvenog ponašanja i mogu se zadovoljiti jedino u društvu. Dele se na proso-cijalne, koji su usmereni na dobrobit drugih ljudi i društva (npr. altruistički, afilijativni) i antisocijalne, čiji je cilj nanošenje štete drugim osobama, uključujući dezintegraciju društva (npr. težnja ka moći i nadmoći, destruktivnost) [6]. Suština nekih socijalnih motiva je očuvanje nas samih kao jedinki i pozitivne slike o nama, dok su drugi socijalni motivi (altruistički, motiv za afektivnim vezivanjem) usmereni na dobrobit zajednice kojoj pripadamo, pa i društva u celini. Kauzalna objašnjenja koja su prisutna kod konspirativnih teorija, takođe su vođena različitim socijalnim motivima, uključujući i želju za pripadanjem i zadržavanjem pozitivne slike o sebi, kao i grupi kojoj pripadamo. Drugim rečima, stiče se utisak da su konspirativna objašnjenja vođena ego-ističnim potrebama i motivom samoodržanja. Osećamo se psihološki sigurnijim, snažnijim i manje ugroženim, ako je grupa kojoj pripadamo kohezivna, pa je doživljavamo kao pozitivnu i snažnu. Istovremeno, ako pripadnike drugih grupa doživljavamo kao loše i nesposobne, zapravo otepljujemo loš deo nas samih i projektujemo ga na nekog ko nije pripadnik naše grupe, što čini da se osećamo pozitivnijim, sposobnijim, uspešnijim i sigurnijim. Sve loše što se nalazi unutar nas, projektovali smo na nekog drugog.

Istovremeno, duboko nesigurne ličnosti, koje nisu prevazišle šizoidno-paranoidnu poziciju u ranom razvoju osećaju se sigurnijim kada projektuju izvor pretnje, odnosno „unutrašnje progonioce” u neki spoljašnji objekat koji je navodno „izvor opasnosti”, jer je lakše tolerisati opasnost koja pretila spolja, nego onu koja je unutar mentalnog aparata [7].

Mnogi istraživači ističu da konspirativne teorije pomažu da pojedinac valorizuje kako samog sebe, tako i grupu kojoj pripada, omogućujući da odgovorni za negativan ishod budu oni, koji ne pripadaju toj grupi. Otuda konspirativne teorije mogu pomoći održanju pozitivne slike o sebi i grupi kojoj

pripadamo, koju takođe doživljavamo kao ispravnu i moralnu, ali je sabotiraju moćni i beskrupulozni ljudi koji joj ne pripadaju [5].

Konspirativne teorije mogu biti naročito privlačne ljudima koji imaju utisak da je ugrožen pozitivan imidž kako njih samih, tako i grupe kojoj pripadaju, i to od strane pojedinaca ili pripadnika drugih grupa. Drugim rečima, duboko nesigurne ličnosti, koje same sebe doživljavaju kao slabe i neadekvatne, sklone su da grade ili prihvataju konspirativne teorije, jer pomažu da se na „lak“ način oslobode lošeg dela vlastitog selfa, projektujući ga na nekog drugog, kako bi na ovaj način bar privremeno postigle privid samopouzdanja i sigurnosti u moć i kompetenciju grupe kojoj pripadaju.

Članovi grupe koji imaju objektivno nizak status u društvu zbog njihove etničke pripadnosti ili niskog socio-ekonomskog statusa radije prihvataju konspirativne teorije. Takođe, ljudi koji su na gubitku iz političkih razloga lakše ukazuju poverenje konspirativnim teorijama. Na osnovu rezultata ovih istraživanja možemo da zaključimo da pripadnici etničkih manjina ili nižih socio-ekonomskih slojeva, čija je pozicija u društvu krajnje nesigurna, imaju potrebu da vlastitu nesigurnost eksternalizuju i pripišu je konkretnim pretećim elementima u društvu, iako su razlozi njihove loše pozicije u društvu sasvim druge prirode i nemaju nikakve veze sa glavnim akterima konspirativnih teorija. Stiče se utisak da poniženi i eksploatisani slojevi društva olako prihvataju teorije zavere, jer one nude jednostavan model za projektovanje vlastite nesigurnosti i osećanja ugroženosti, bez obzira na to što loš položaj radnika ili etničkih manjina na društvenoj lestvici izazivaju sasvim drugi faktori. Teorije zavere su obično lake za razumevanje, infantilne, pojednostavljene, primamljive manje obrazovanim i na društvenoj lestvici loše pozicioniranim slojevima stanovništva, koji teško shvataju složene političke i ekonomske faktore koji determinišu socijalnu stratifikaciju i položaj određenih društvenih grupa.

Ovi nalazi ukazuju na to da teorije zavere nastaju iz odbrambenih razloga, kako bi se sama osoba i grupa u celini oslobodila osećanja krivice zbog svog nezavidnog položaja. Konspirativna verovanja su blisko povezana sa narcizmom i hipertrofiranim vrednovanjem samog sebe, što zahteva eksternu validaciju i blisko je povezano sa paranoidnom ideacijom [8].

Konspirativna verovanja su takođe determinisana kolektivnim narcizmom – verovanjem u superiornost grupe, udruženo sa ubeđenjem da je drugi ljudi ne vrednuju dovoljno. Pripadnici grupe koji veruju da su kao grupa u ulozi žrtve, imaju veću šansu da prihvate teorije zavere o drugim moćnim grupama koje žele da ih ugroze [9].

Grupa kojoj pripadamo nekad se u okviru teorija zavere sagledava kao žrtva moćnih, zlonamernih i nepravednih ljudi, što opet doprinosi verovanju u njenu moralnu ispravnost i superiornost. Zajedno sa tim, često su udružena i verovanja da će njoj pomoći neka pozitivna moćna sila koja je na njenoj strani, pa će uskoro izaći na videlo njena prava vrednost, a neprijatelj će biti

izvrgnut ruglu i savladan. Očigledna je sličnost sa bajkama, u kojima se likovi dele na dobre i loše, pozitivni likovi su na početku obespravljeni i poniženi od strane zlih i pretvornih, ali dobro uvek pobeđuje, tako da na kraju zlo biva proterano.

Iako mnoge ljude privlače konspirativne teorije kada su ugroženi njihovi socijalni motivi, nejasno je da li je prihvatanje ovih teorija adekvatan način za zadovoljenje ovih pobuda. Dosadašnja istraživanja su dobro razjasnila neke od motiva koji zajedno sa deficitima u pristupu informacijama, slabijim integritetom ličnosti, izraženom nesigurnošću, nedovoljnim kognitivnim sposobnostima i nedovoljnom motivacijom da se kritički razmišlja, mogu doprineti konspirativnim verovanjima.

Iako su naučnici dosta teoretisali o posledicama konspirativnih uverenja na društvo, malo istraživanja je urađeno sa ciljem da se te posledice ispituju. Ipak, preliminarni rad naučnika ukazuje na to da uprkos privlačnosti teorija zavere za ljude koje imaju izražene epistemološke, egzistencijalne i socijalne motive koji pozitivno koreliraju sa sklonošću ka ovoj vrsti uverenja, one mogu itekako osujetiti ove iste motive. U tom smislu, konspirativne teorije možemo sagledavati kao ironično samoporažavajući manevar.

Do sada urađena eksperimentalna ispitivanja rađena su na populaciji studenata koji nisu naročito ugroženi (nemaju osobine ljudi koji uglavnom olako prihvataju ova shvatanja) i nisu pristalice konspirativnih teorija. Ovi ispitanici verovatno će iskusiti teorije zavere kao uznemirujuće, destabilizirajuće i potencijalno otuđujuće, jer su njihove kognitivne sposobnosti bolje, imaju sposobnost kritičkog mišljenja i sagledavanja složenog međudejstva društvenih činilaca, te nisu skloni pojednostavljenom i crno-belom viđenju sveta. Drugim rečima, to nisu adekvatni ispitanici za ovu vrstu istraživanja [5].

Međutim, ti ljudi nisu oni koje su naučnici imali na umu kad su tvrdili da teorije zavere ponekad mogu biti adaptivne. Oni su mislili na grupe i pojedince koji su već otuđeni od društva i kojima teorije zavere mogu biti kompenzacija za ove deficite. Tu spadaju i ugrožene grupe koje mogu koristiti teorije zavere za potkopavanje statusa vladajuće elite formulisanjem vlastitog razumevanja stvarnosti u vidu konspirativne teorije, ili za učvršćivanje solidarnosti grupe kojoj pripadaju, što će svakako uticati da tu grupu dožive kao snažniju i kompetentniju i time umanjiti vlastito osećanje nesigurnosti, barem privremeno [10].

Zaključak

U nauci se postavilo pitanje kako teorije zavere nastaju i zašto imaju veliki broj pristalica, čak i kada su krajnje neuverljive. Odgovor se krije u zoni sledećih motiva: za pripadanjem, održanjem, bliskošću sa članovima grupe kojoj pripadamo, očuvanjem pozitivne slike o sebi i zajednici kojoj pripadamo.

Izložili smo teorije i rezultate istraživanja o psihološkim faktorima za koje se čini da utiču na nastanak teorija zavere. Možemo zaključiti da verovanje u teorije zavere u velikoj meri zavisi od epistemoloških, egzistencijalnih i društvenih motiva. Istraživanja još nisu pokazala da ove teorije služe zadovoljenju tih pobuda i moguće je čak i suprotno, odnosno da ove teorije uopšte ne jačaju društvenu koheziju, ne dovode do poboljšanja samopouzdanja i pozitivnije slike o sebi, odnosno grupi kojoj pripadamo. Međutim, važna pitanja ostaju otvorena i potrebno je uraditi više istraživanja o posledicama verovanja u teorije zavere, posebno na ranjivim i ugroženim populacijama, za koje je utvrđeno da imaju najviše motivacije da ove teorije prihvate.

Teorijske postavke mnogih autora govore o tome da teorije zavere najčešće prihvataju osobe nižeg socio-ekonomskog statusa na društvenoj lestvici, koje se zbog toga osećaju marginalizovanim i obespravljenim, a za svoju lošu poziciju u društvu okrivljuju uticajne centre moći, koji imaju interesa od obespravljanja ugroženih društvenih grupa. Najčešće su razlozi njihove loše pozicije na društvenoj lestvici uglavnom druge prirode, ali se njima čini lakšim da nesvesno eksternalizuju uzrok opasnosti i smeste ga u misteriozne i nepoznate centre moći. Na ovaj način istovremeno otpisuju vlastitu odgovornost za loš položaj na društvenoj hijerarhiji i eventualni nedostatak želje, volje i rada da aktivnim pristupom promene svoj društveni status.

Ljudi su skloni da eksternalizuju uzroke svog neuspeha i lakše im je da pripišu odgovornost nekom drugom, nego samom sebi, ili genetskim i vaspitnim činiocima koji su doveli do loše socijalne adaptacije. Primera radi, neke porodice generacijski imaju niži status u društvenoj hijerarhiji jer genetski poseduju slabije mogućnosti adaptacije na zahteve društvene sredine, bilo zbog niže inteligencije, slabijeg zdravlja, prisustva genetskih bolesti, nedostatka socijalnih veština, eventualno i prisustva psihijatrijskih bolesti ili poremećaja ličnosti. Druge osobine generacijski usvajaju vaspitanjem, a moguće je da one dovode do loše socijalne adaptacije (slaba inicijativa, otpisivanje vlastite odgovornosti, lenjost, neodgovornost, sklonost neradu i parazitskom načinu života, sklonost ka kriminalnim radnjama).

Tendencija da se prihvataju teorije zavere je fenomen pod uticajem velikog broja faktora. Neki od tih faktora odnose se na pripadnost nižem socijalnom sloju. Međutim, ovu pojavu determinišu i mnogi drugi činioci, kao što je na primer status mentalnog zdravlja. Generalno slabo integrisane, duboko nesigurne ličnosti koje nisu prevazišle šizoidno-paranoidnu poziciju razvoja, sklone su da okolinu opažaju kao persekutivnu i ugrožavajuću, kako bi na ovaj način zaštitili vlastiti self od dublje dezintegracije.

Kako bi se ispitala „korisnost” konspirativnih verovanja, neophodna su longitudinalna i eksperimentalna istraživanja ugroženih populacija. Konkretno, buduća istraživanja treba da ispituju osobe čije su psihološke potrebe hronično ili eksperimentalno ugrožene i da ustanove da li konspirativna verovanja vode zadovoljenju njihovih potreba ili još većoj deprivaciji.

MECHANISMS OF ACTION OF CONSPIRACY THEORIES

Ana Slavković¹, Vukan Slavković^{2,3}

¹University of Novi Sad, Faculty of Philosophy

²College of Criminalistic and Security in Nis

³Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad.

Abstract: The paper discusses the reasons why conspiracy theories emerge (the desire to belong, survive, be close with the members of the group, and maintain a positive image of ourselves and the community). Theories and results of research about psychological factors that are believed to influence the emergence of conspiracy theories are presented. The authors conclude that belief in conspiracy theories is highly dependent on epistemological, existential, and social motives. Research has not yet shown that these theories serve to satisfy these motives, and it is even possible to the contrary, that these theories do not strengthen social cohesion at all, do not lead to improvement of self-esteem and a more positive image of ourselves or the group we belong to. Important questions remain open and more research needs to be done about the consequences of believing in conspiracy theories, especially in vulnerable populations, which have been found to have the highest motivation to accept these theories. The tendency to believe in conspiracy theories is a phenomenon influenced by many factors. Some of these factors are belonging to a lower socio-economic background, a lower educational level, a tendency to outsource one's own responsibility for life's failures, or to neglect the genetic and educational factors that led to it. However, many other factors, such as mental health status, also determine this phenomenon. Poorly integrated, deeply insecure personalities who have not overcome the schizoid-paranoid position of development, tend to perceive the environment as perceptual and threatening, with the aim to protect their own self from deeper disintegration.

Key words: *conspiracy theories, social motives, cognitive abilities, the integrity of personality, critical thinking*

Literatura

1. Mc Connachie J, Tudge R. *Rough Guide to Conspiracy Theories*. London: Apa Publications; 2013.
2. Garencieres T. *The true prophecies or prognostications of Michael Nostradamus physician*. London: Thomas Ratcliffe; 1672.
3. *False Prophets Series – Part 1: Nostradamus*, 2020 Available from: <https://www.manyprophetsonemessage.com/2018/03/27/false-prophets-series-part-1-nostradamus/>. Date accessed: 15. 03. 2020.
4. Heider F. *The psychology of interpersonal relations*. New York: John Wiley & Sons; 1958.
5. Douglas KM, Sutton RM, Cichocka A. *The Psychology of Conspiracy Theory*. *The Association for Psychology Science*. 2017;26(6):538-42.
6. Rot N. *Socijalna psihologija*. Beograd: ZUNS; 1990.
7. Klajn M. *Zavist i zahvalnost*. Beograd: Nolit; 1990.
8. Cichocka A, Marchlewska M, Golec de Zavala A. Does self-love or self-hate predict conspiracy beliefs? Narcissism, self-esteem, and the endorsement of conspiracy theories. *Social Psychological & Personality Science*. 2016;7(2):157-66.
9. Bilewicz M, Winiewski M, Kofta M, Wójcik A. Harmful ideas: The structure and consequences of anti-Semitic beliefs in Poland. *Political Psychology*. 2013;34(6):821-39.
10. Sapountzis A, Condor S. Conspiracy accounts as intergroup theories: Challenging dominant understandings of social power and political legitimacy. *Political Psychology*. 2013;34(5):731-52.
11. Fichte JG. *The science of knowledge*. London: TRUBNER & CO, LUDGATE HILL; 1889.

Magistar Ana SLAVKOVIĆ, doktorand na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, Srbija

Ana SLAVKOVIĆ, *PhD* candidate, University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Novi Sad, Serbia